

CZEPEK Z GROBU 1112

DIANA JĘDRYSEK

Analizy czepka dokonano na podstawie dokumentacji z badań archeologicznych oraz oryginalnych fragmentów udostępnionych po zabiegach oczyszczających: wykonanych przez mgr Krystynę Lemańską-Czarniak w 2013 r.

Czepek zachował się w około 50% powierzchni czaszy. Jego prawdopodobny pierwotny obwód to około 40 cm. Nakrycie głowy było zapewne uszyte z 6 klinów cienkiej jedwabnej tafty¹ typu *travers*, z naszytymi licznie pająkami (Michałowska 2006,

s. 267). Analogiczna cienka tafta, o prawdopodobnym kolorze, znajduje się na wewnętrznym całunie czaszki bł. Czesława, z której uszyto rodzaj czepca, raczej nie wcześniej niż w 1607, a nie później niż w 1732 r. (więcej na temat datowania w dokumentacji konserwatorskiej: Jędrysek 2011, s. 7-18; Jędrysek 2013, s. 173-178).

Czasza wyłożona od wewnątrz luźną włókniną z greży, która zdecydowanie wymagała zabezpieczenia podszewką – zachowały się jej śladowe ilości przy lamówce (płótno jedwabne?). Dolną krawędź ujęto w podwinięty pasek tkaniny jedwabnej o splocie panamowym (*Traces techniques...*, s. 8). Na szwach

¹ Badania mikroskopowe włókien: Diana Jędrysek, Muzeum Narodowe we Wrocławiu, luty 2015 r.

Ryc. 1. Wrocław, cmentarz Salwatora, grób nr 1112 *in situ*
– stan w roku 2007. Fot. Jacek Wojcieszak

Fig. 1. Wrocław, cemetery of Our Saviour, grave No. 1112. *In situ* – state in 2007.
Photo by Jacek Wojcieszak

Ryc. 2. Wrocław, cmentarz Salwatora, grób nr 1112. Czepek po wyjęciu z grobu – stan w lutym 2007 roku. Fot. Jacek Wojcieszak

Fig. 2. Wrocław, cemetery of Our Saviour, grave No. 1112. Mob cap after excavating from the grave – state in February 2007. Photo by Jacek Wojcieszak

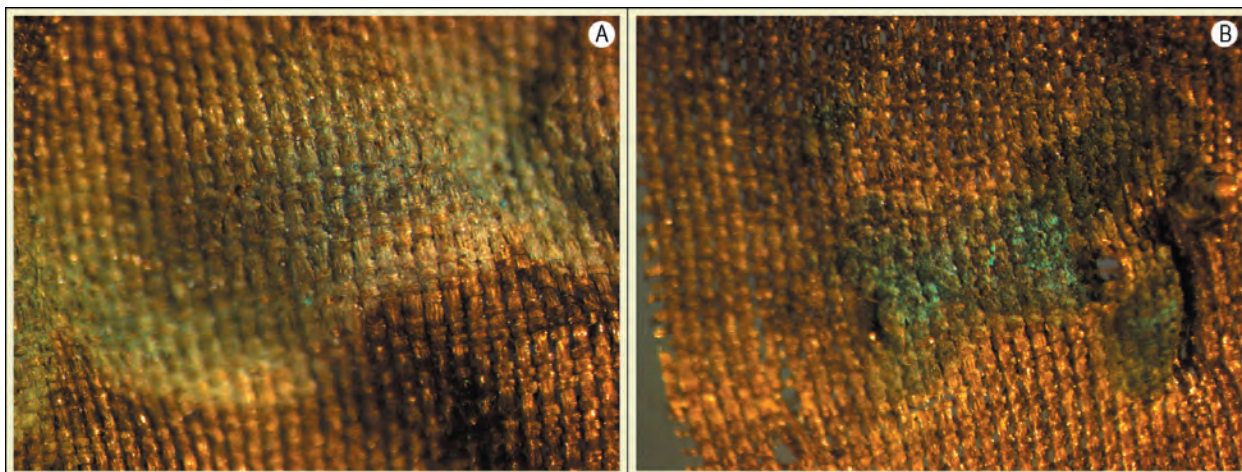
Ryc. 3. Wrocław, cmentarz Salwatora, grób nr 1112. Czepek po zabiegach oczyszczających – stan w listopadzie 2013 r. Fot. Jacek Wojcieszak

Fig. 3. Wrocław, cemetery of Our Saviour, grave No. 1112. Mob cap after cleaning treatment – state in November 2013. Photo by Jacek Wojcieszak

czaszy naszyto koronkę metalową o falistej krawędzi (ślady w postaci grynszpanu). Na czepku znajdowały się co najmniej dwa rodzaje punktowych ozdób: ułożona i przyszyta na płasko z taśmy o splocie płóciennym i rypsowym (zachowana w pierwotnej formie, o średnicy 4 cm) oraz przypominająca stroik (?) z taśmy z okrywą włosową (? aksamit, zachowane w postaci luźnych fragmentów). Analogiczne

rozety-kokardy z wstążek lub tasiemek publikuje Małgorzata Możdżyńska-Nawotka (2013, s. 41). Brak śladów przyszywania troków.

Ten ciepły czepek dla niemowlęcia najprawdopodobniej ściśle przylegał do główki, miał silne podkrojenie nad karkiem i przykrywał nieco żuchwę. Zejście się klinów, rodzaj zwieńczenia, było z tyłu głowy (na wysokości kości ciemieniowej).

Ryc. 4. Wrocław, cmentarz Salwatora, grób nr 1112. Fotografie mikroskopowe: A – ślady (grynszpan i zacieki) po niezachowanej metalowej koronce, która była naszyta na szwach czepka; B – ślady (grynszpan i odcisk) po niezachowanych pajątach, które były naszyte na czaszy czepka. Fot. Diana Jędrysek

Fig. 4. Wrocław, cemetery of Our Saviour, grave No. 1112. Photomicrographs: A – traces (verdigris and stain) after not preserved metal lace that was sewn on the seams of the cap; B – traces (verdigris and impression) after not preserved sequins that were sewn on the cap cup. Photo by Diana Jędrysek

Podobne czepki prezentują Madeleine Blondel i Patricia Dal-Prà (2005, s. 50–57). W związku z tym, że omawiane nakrycie głowy zostało znalezione w grobie noworodka, tkanina była raczej w kolorze białym (lekko ecru – odcień naturalnego jedwabiu). W zbiorach Muzeum Narodowego we Wrocławiu znajduje się czepka o podobnym wykroju (nr inw. III-0370), uszyty z jedwabnego kremowego atłasu (zob. Jędrysek, Możdżyńska-Nawotka 2013, s. 243, katalog, poz. 31).

Na czepku prawdopodobnie znajdował się typowy atrybut – wianek (stroik?), niekoniecznie tylko z żywych kwiatów. Na zdjęciu dokumentacyjnym obiektu widoczne są bezpostaciowe elementy (?). W ozdobach nakryć głowy stosowano także najróżniejsze surowce, często takie, które w warunkach podniesionej wilgotności (w pochówku) ulegają bardzo szybkiemu rozkładowi, np.: papier, tekstylia, słomy traw, masy naturalne czy chemiczne, kleje, warstwy malarskie, metalowe blaszki.

W kolekcji czepków znajdujących się w Muzeum Narodowym we Wrocławiu widoczne na tkaninie są ślady mocowania dodatkowych (również tylko punktowych) ozdób, które się nie zachowały (por. też czepki pochodzące z badań archeologicznych: Drązkowska 2007, s. 212 i 222). Na te części garderoby dziecięcej często używano tkaninę wtórnie tzn. było to jej kolejne zastosowanie, tyle że w nowym obiekcie, w innej formie. Za duże (użytkowane wcześniej przez inne dziecko) dostosowywano do główki robiąc zakładki, albo doszywając z tyłu czepka taśmki ściągające, tym samym czepka „rósł” razem z dzieckiem. Troki do wiązania pod brodą, ulegały nieco szybszemu zużyciu (wymianie).

W związku z tym, że zachowany obiekt jest w stosunkowo złym stanie – trudno jest określić z całą pewnością, ale raczej uszyto go z klinów tkaniny wykrojonych z innego przedmiotu tekstylnego. Sugerowałyby to ślady po pajątach, które znajdują się także w szwach oraz pierwotny szew (nie konstrukcyjny) o długości 3 cm.

LITERATURA

Blondel Madeleine, Dal-Prà Patricia

- 2005 *Bourgogne en coiffes. Les bonnets d'enfants*, Dijon: Musée de la vie bourguignonne Perrin de Puycousin: Ville de Dijon.

Drażkowska Anna

- 2007 *Odzież dziecięca w Polsce w XVII i XVIII wieku*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Jędrysek Diana

- 2011 *Powłoki tekstylne – całuny czaszki bł. Czesława pochodzące z relikwiarza skrzynkowego z kościoła oo. Dominikanów we Wrocławiu*, Wrocław (maszynopis w archiwum klasztoru oo. Dominikanów we Wrocławiu).

Jędrysek Diana

- 2013 *Konserwacja powłok tekstylnych – całunów czaszki bł. Czesława, pochodzących z relikwiarza skrzynkowego, z kościoła oo. Dominikanów we Wrocławiu – kolejny etap projektu związanego z badaniami postaci patrona Wrocławia*, w: Paulina Kryg (red.) *Problemy muzeów związane z zachowaniem i konserwacją zbiorów. V Międzynarodowa Konferencja Konserwatorska*, Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, s. 173–178.

serwacją zbiorów. V Międzynarodowa Konferencja Konserwatorska, Szreniawa: Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, s. 173–178.

Jędrysek Diana, Możdżyńska-Nawotka Małgorzata

- 2013 *Katalog*, w: Małgorzata Możdżyńska-Nawotka (red.), *Dawna moda dziecięca*, Wrocław: Muzeum Narodowe we Wrocławiu, s. 231–284.

Michałowska Marta

- 2006 *Leksykon włókiennictwa*, Warszawa: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków.

Możdżyńska-Nawotka Małgorzata

- 2013 *Fakty materialne. Ubiory dziecięce od XVII wieku do II wojny światowej*, w: Małgorzata Możdżyńska-Nawotka (red.), *Dawna moda dziecięca*, Wrocław: Muzeum Narodowe we Wrocławiu, s. 29–104.

Traces techniques

- 1979 *Traces techniques. Illustration of the Notes on hand-weaving techniques in plain and figured textiles, bilingual French-English* (praca zbiorowa), Lyon: Centre International d'Etude des Textiles Anciens.